

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ*

ΥΠΟ ΣΠ. ΛΟΒΕΡΔΟΥ

Ἡ κοινωνικὴ μεταρρύθμισις ἐπέρχεται βαθμιαίως μὲ τὴν ἐξέλιξιν τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ιδεῶν. Ἡ μεγάλη πάλη διεξάγεται πάντοτε μεταξύ τῶν ἀντιμαχομένων στρατοπέδων τῶν οἰκονομολόγων καὶ τῶν σοσιαλιστῶν. Ἡ Οἰκονομικὴ Ἐπιστῆμη ἀντιτίθεται πρὸς τὸν Σοσιαλισμόν. Ἡ ἰδέα τοῦ ἀτόμου πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς ὁμάδος. Ἡ πάλη αἰτῆ μεταξύ τῶν ἀντιθέτων θεωριῶν φέρει τὴν νίκην εἰς τὰς ἰδέας, τὴν ἐπιβολὴν εἰς τὰ συστήματα καὶ δίδει τὴν κατεύθυνσιν τῆς κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως.

Λιὰ νὰ νοηθῇ σιστηματικῶς ἡ κοινωνικὴ ὀργάνωσις, ἡ ὑπὸ τῶν νέων θεσμῶν μεταρρύθμισις τῆς κοινωνίας καὶ τὸ νέον πνεῦμα μετὰ ὅποσον ἐξελίσσεται τὸ κοινωνικὸν καθεστὼς ἀπαιτεῖται ἡ γνῶσις τῶν διῶ συστημάτων ὑπὸ τὰ ὅποια διεξάγεται ὁ κοινωνικὸς καὶ πολιτικὸς ἀγών. — Διὰ τὸν μεθοδικὸν ἐρευνητὴν δὲν ἀρκεῖ ἡ βεβαίωσις ἑνὸς φαινομένου, ἀλλ' ἐνδιαφέρει ἡ γνῶσις τοῦ αἰτίου ποῦ τὸ παρήγαγε καὶ ἡ μελέτη τῶν ὄρων καὶ συνθηκῶν ποῦ τὸ διέπουν. — Δὲν ἀρκεῖ δια τούτου νὰ γνωρίζωμεν τὴν ἐπέμβασιν τοῦ κράτους διὰ τὴν προσασίαν τοῦ ἐργάτου, τὸν ἐργατικὸν συνασπισμόν κατὰ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ κεφαλαίου καὶ τὴν ἰσχίαν τῆς ὀργανωμένης ἰδιωτικῆς ἐνεργείας μὲ τοὺς πολυειδεῖς συνεταιρισμοὺς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς καλλιτερεύσεως τῶν ὄρων καὶ τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς. Δὲν ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν μὲ τὴν συστηματικὴν κατάταξιν τῶν τοῦ ἐργατικοῦ νόμου ποῦ ἐπροσδιόρισαν τὰς ἐργασίμους ὥρας, ἐξησφάλισαν τὸ ἡμερομίσθιον, ἐκανόνισαν τοὺς ὅρους τῆς ὑγιεινῆς καὶ ἀσφαλείας τῶν ἐργοστασίων, ἐθέσπισαν τὰς ἐργατικὰς συντάξεις, ἐπρόβλεψαν διὰ τὰ ἀτυχήματα τῆς ἐργασίας, δια τὴν ἀσθένειαν, διὰ τὸ γῆρας, διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐργασίας, ἐπροστάτευσαν τὴν ἐργασίαν γυναικῶν καὶ παιδῶν καὶ ἀνεγνώρισαν τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐργατικῶν συνδικατιῶν. — Δὲν εἶνε ἀρκετὸν νὰ γνωρίζωμεν πῶς ὀργανώθησαν οἱ ἐργάται ἐπιδιώκοντες νὰ ἀντιμετωπίσουν εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον τὸν κεφαλαιούχον διὰ νὰ διαπραγματευθοῦν ὡς ἴσοι πρὸς ἴσους τὸ συμβόλαιον τῆς ἐργασίας. Δὲν ἀρκεῖ ἀκόμη νὰ γνωρίζωμεν πῶς ὀργανώθη καὶ ἀνε-

* Ἀπὸ ἐτοιμαζομένην συλλογὴν πραγματειῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Νέοι Κοινωνικοὶ Θεσμοί».

πτύχῃ ὁ συνεταιρισμός μὲ τὰς συνεργατικὰς ἑταιρείας, λαϊκὰς τραπέζας, συνδικάτα, ἑργατικὰς ἑταιρείας οἰκοδομῶν καὶ λοιπὰς ἀλληλοβοηθητικὰς καὶ κοινωφελεῖς ἑταιρείας, ὥστε νὰ κάμῃ ἡπιώτερον τὸν βιωτικὸν ἀγῶνα καὶ νὰ ἀνυψώσῃ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ φρόνημα τοῦ ἐργάτου. — Ἐνδιαφέρει νὰ μάθωμεν κατὰ ποίαν ἐξέλιξιν, ὑπὸ τὸ κράτος ποίων ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων ἢ ὑπὸ τὴν πίεσιν ποίας δυνάμεως ἐγκατεστάθησαν οἱ νέοι κοινωνικοὶ θεσμοί. Ποῖον εἶνε τὸ αἷτιον τῆς κοινωνικῆς μεταβολῆς καὶ πῶς ἐπενεργεῖ, μὲ ποῖα μέσα καὶ ποίας δυνάμεις, ποίαν τέλος ἐξέλιξιν ἀκολουθεῖ ἢ νέα κοινωνία. Διὰ τοῦτο, προτοῦ προβῶμεν εἰς τὴν μελέτην καὶ ἀνάπτυξιν τῶν νέων κοινωνικῶν θεσμῶν, θὰ ἔρευνήσωμεν τὰς δύο ἀντιμαχομένας θεωρίας τῶν οἰκονομολόγων καὶ τῶν ὀσοσιαλιστῶν μεταξὺ τῶν ὑποῶν διεξάγεται σήμερον ὁ μέγας κοινωνικὸς ἀγῶν.

Οἱ οἰκονομολόγοι ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ κοινωνία ἀφ' ἑαυτῆς διαπλάσσειται, ὅτι οἱ νόμοι τοῦ τὴν διέπουν ἐνέχουν τὴν ἐπιβολὴν καὶ σταθερότητα τῶν φυσικῶν νόμων, καὶ ὅτι οἱ νόμοι αὐτοὶ μακρὰν τοῦ νὰ ἀντιστρατεύωνται πρὸς τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν, εἶνε ἀντιθέτως ἢ ἔκφρασις τῶν σχέσεων αἱ ὅποιαι αὐθόρμητως παγιοῦνται μεταξὺ τῶν προσώπων τῶν ζώντων ἐν κοινωνίᾳ. Πρὸ τοιαύτης σημασίας τῶν κοινωνικῶν νόμων, οὔτε μεταβαλλομένων οὔτε βελτιουμένων, ὁ νομοθέτης δὲν ἔχει ἄλλην ἀποστολὴν παρὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐν ὀνόματι τῆς κοινωνικῆς τάξεως καὶ προόδου τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν των.

Ἡ Ἐλευθερία ἐργασίας καὶ ἐλευθερία συναλλαγῶν εἶνε δόγμα τῶν οἰκονομολόγων ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ καθιερωμένου δικαίου τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς ἀπαραβίαστου ἀρχῆς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ.

Κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἡ οἰκονομικῆ ἐπιστήμῃ ἢ ἡ πολιτικὴ οἰκονομία κατὰ τὴν καθιερωμένην ἐπωνυμίαν τῆς, ἐσημείωσε διαφόρους φάσεις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν φυσιοκρατῶν, τῶν κυρίων ἰδρυτῶν τῆς, — αἱ ὅποιοι ἐδέχοντο μὲν ὅτι εἰς τὴν κοινωνίαν ὑπάρχει φυσικὴ τάξις πραγμάτων ἀνωτέρα τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως, (ἀρχὴ ἢ ὁποία ἀπέβη τὸ θεμελιώδες δόγμα τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης), ἰσχυρίζοντο ὅμως ὅτι τὸ ἔδαφος μόνον εἶνε πηγὴ πλοῦτου, καὶ ὅτι μόνον οἱ γεωργοὶ εἶνε ἡ γυνίμος κοινωνικὴ τάξις, — μέχρι τοῦ Ἄδαμ Σμίθ, ἀποδώσαντος εἰς τὴν βιομηχανίαν τὴν δικαίαν θέσιν τῆς εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ πλοῦτου, τοῦ Bastiat εὐγλώττου ὑπερμάχου τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου καὶ τοῦ I. B. Say τοῦ ἐκλαϊκεύσαντος μὲ μεθοδικὴν ἀνάλυσιν τὴν Οἰκονομικὴν Ἐπιστήμην.

Οἱ οἰκονομολόγοι προσηλωμένοι ἀπαρεγκλίτως εἰς τὴν ἀρχὴν ὅτι ἡ κοινωνία ἐξελίσσεται κατὰ νόμους ἀναλλοιώτους, περιορίζουν ἀναγκαστικὰ τὴν ἐπιστημονικὴν των ἔρευναν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν νόμων τούτων, ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ὁποίων παράγεται, κυκλοφορεῖ, διανέμεται καὶ

καταναλίσκεται ὁ πλοῦτος. Ἡ καλύτερα φρενα καὶ ἡ γνώσις τούτων εἶναι τὸ χρησιμώτερον ἐφόδιον διὰ τὴν ἀνθρωπίνην προσπάθειαν. Μακρὰν παντὸς περιορισμοῦ, εἰς τὸ ἐλεύθερον πεδίον τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, ἀναφαίνεται ἡ ἰκανότης, ἐπιβάλλεται ἡ ὑπεροχὴ καὶ ἐπικρατεῖ ἡ δύναμις.

Τὸ Κράτος κατ' αὐτοὺς ἀποστολὴν ἔχει νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἀσφάλειαν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς, νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν σεβασμὸν τῶν συμβολαίων τὰ ὅποια συνομολογοῦν τὰ ἄτομα, ἀλλὰ νὰ ἀποφύγῃ ἐπιμελῶς κάθε πλησιεστέρην ἀνάμειξιν εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ διανομὴν τοῦ πλοῦτου. Ἡ δημοσία ἐξουσία εἶναι ἀναγκαῖον κακὸν καὶ καλὸν εἶνε νὰ περιορίζεται εἰς τὸ ἐλάχιστον, ὁ κύκλος, τῆς δράσεώς της. Χάριν τοῦ ἀτόμου, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθέρου, ἐνεργείας του, ἐντὸς τῶν διατάξεων τοῦ νόμου, ὑπάρχει τὸ Κράτος. Εἶνε τὸ σύστημά των ὁ ἀτομισμός.

Λέχονται συνελπῶς οἱ ἀτομισταὶ αὐτοὶ οἰκονομολόγοι ὅτι τίποτε δὲν δύναται νὰ μεταβληθῇ, ὅτι οἱ κοινωνικοὶ θεσμοὶ ἐπαγιώθησαν ὑπὸ τὸ κράτος ἀμεταβλήτων νόμων, ὅτι ἡ ἰδιοκτησία ἀνταποκρίνεται εἰς ἔμφαντον ἀνάγκην τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὅτι τὸ ἡμερομίσθιον θὰ διέπεται ἀναποτρέπτως καὶ ὑπεράνω κάθε περιορισμοῦ ἀπὸ τὸν νόμον τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζήτησεως, ὅτι τὸ κεφάλαιον καὶ ἡ ἐργασία θὰ διέπωνται ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς ἀναλλοιώτους νόμους διὰ μέσου ὅποιασδήποτε πολιτειακῆς μεταβολῆς ἢ τὴν ἐπιούσαν ὅποιασδήποτε κοινωνικῆς ἐπανομοιόσεως. Ὅτι ὑπὸ τὸ κράτος τῶν κοινωνικῶν τούτων νόμων αἱ προσπάθειαι τῶν ἀτόμων τείνουν εἰς ἁρμονίαν καὶ ὅτι αἱ ὑπάρχουσαι ἀτέλειαι, συμφυεῖς μὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, εἶνε αἱ μικρότεραι ἐναντίον τῶν ὁποίων θὰ εἶχε νὰ παλαίσῃ ἐν κοινωνικῶν καθεστῶς.

Ἡ πολιτικὴ οἰκονομία ὅμως ἀπὸ τινων ἐτῶν εἰσῆλθεν εἰς νέαν περίοδον. Ἐὰν ζητήσωμεν τὴν νέαν αὐτὴν περίοδον νὰ χαρακτηρίσωμεν μὲ ἐν ἐπίθετον, θὰ τὴν ὀνομάσωμεν *κοινωνικὴν*, τελευταίαν αὐτὴν περίοδον μετὰ τὴν *προστατευτικὴν* τοῦ ἀπολυταρχικοῦ κράτους καὶ τὴν *φιλελευθέραν* τῶν οἰκονομολόγων. Ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος μεγάλων κρατῶν ὅπως τῆς Ἰταλίας, Γερμανίας καὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἐτέδρασαν εἰς τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τῶν κρατῶν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ προστατευτικοῦ συστήματος. Τὰ προστατευτικὰ μέτρα ὅμως, στηριζόμενα ἐπὶ ἄλλων βάσεων καὶ λαμβανόμενα ὡς ἄμυνα τῆς βιομηχανικῆς ὑπερπαραγωγῆς, δὲν δύνανται οὔτε πόρρωθεν νὰ ἔχουν τὴν ἔκτασιν καὶ τὰς συνεπείας ποὺ εἶχαν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἄλλου προστατευτικοῦ συστήματος ὅτε ἡ συγκοινωνία δὲν εἶχεν ἀναπτυχθῆ καὶ ὁ καθόλου πολιτισμὸς εὐρίσκετο εἰς ἄλλην μορφήν.

Τὸ χαρακτηριστικὸν ὅμως τῆς νέας φάσεως τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας δὲν εἶναι ἡ ἐπάνοδος πρὸς προστατευτικὰ μέτρα ἀλλ' ἡ ὀπὸ τοῦ Κράτους ὀργάνωσις καὶ προστασία τῆς ἐργασίας, ἢ ὑπὸ τῆς δημοσίας

υπηρεσίας κτήσις και ἐκμετάλλευσις σιδηροδρόμων και ἐν μέρει τραπεζῶν και ἡ ἐν γένει ἐπὶ τοῦ οικονομικοῦ πεδίου ἐπέμβασις τῆς δημοσίας ἐξουσίας. Ἡ ἐπέμβασις ὅμως αὐτῆ τοῦ Κράτους δὲν γίνεται μὲ τὸ πηλικιὸν πρόγραμμα τῆς αὐταρκείας τῆς χώρας ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς και τῆς αὐξήσεως τῶν δημοσίων πόρων ἀλλὰ μὲ τὸν κοινωνικὸν σκοπὸν καλλιτέρας διανομῆς, ἢ ὅποια νὰ ἐπιφέρῃ και μεγαλειτέραν κατανάλωσιν ἐν γένει τῶν προϊόντων καθὼς και εὐρυτέρας συμμετοχῆς, ἀναλόγως τῶν ὑπηρεσιῶν των, τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας εἰς τα ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ.

Και κατὰ τὴν νέαν αὐτὴν φάσιν ἡ πολιτικὴ οἰκονομία δὲν ἀτομακρίνεται τῶν μεγάλων θεμελιῶν τῆς, τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας, τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ και τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, οὔτε τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς ὡς συστήματος ἀτομισμοῦ. Ἄλλ' ἐπῆλθεν μετριασμός εἰς τὴν ἀπόλυτον παραδοχὴν τῶν ἀρχῶν τούτων. Οἱ οικονομολόγοι ἰσχυρίζονται ὅτι τοῦτο εἶνε συνεπὲς πρὸς τὰς ἀρχὰς των διότι δέχονται ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ὁμάδος ἐπιβάλλονται περιορισμοὶ τινες εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας, και ὅτι τὸ Κράτος οὕτως ἐπεμβαίνει, κατὰ περιορισμένον μέτρον και ἐκ λόγων γενικοῦ συμφέροντος, δὲν ἐξασθενίζει ἀπὸ τὸν ἀτομικὸν ἀγῶνα τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτοβοηθείας, οὔτε ὀυθμίζει πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν τὴν παραγωγὴν και τὴν διανομὴν τοῦ πλοῦτου. Ὁ μικτὸς ὅμως χαρακτὴρ ποὺ προσλαμβάνει ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη διὰ μεταρρυθμίσεων ποὺ ἀνήκουν εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν ἀντιπάλων σχολῶν ἔφερε ζωηρότερον ἐπὶ τάπητος τὸ ζήτημα τῶν μεγάλων προβλημάτων και τῆς κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως.

*
* *

Οἱ σοσιαλισταὶ εἶνε οἱ πολέμοι τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος. Ἐπικρίνουν μὲ ἀληθῆ δύναμιν πολεμικῆς τὸ κρατουῦν οἰκονομικὸν σύστημα διὰ τὰς ἀνωμαλίας, τὰ ἀδικήματα, τὴν τυραννίαν ποὺ καθιερώνει, και ἐπικαλοῦνται ἐν ὀνόματι τῆς δικαιοσύνης, τῆς ὑπερτέρας ἠθικῆς και τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης τὴν κοινωνικὴν μεταρρυθμίσιν. Εἰς τὴν ἐπίκρισιν τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος εἶνε ὅλοι οἱ σοσιαλισταὶ σύμφωνοι και ἀπὸ κοινοῦ ἐξαίρουν τὰ δεινὰ τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ, τῆς κεφαλαιοκρατίας, τοῦ δικαίου τῆς ἰδιοκτησίας, τῶν θεμελιῶν αὐτῶν τοῦ σημερινοῦ καθεστῶτος. Ὁ ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου ἀνταγωνισμὸς τῶν ὀρθοδόξων οἰκονομολόγων εἶχεν ἀποτέλεσμα τὴν σύγκρουσιν τοῦ κεφαλαίου μὲ τὴν ἐργασίαν, τὴν ἐχθρότητα μεταξὺ κεφαλαιούχου και ἐργάτου και τὴν διάσπασιν τῶν δύο τούτων μεγάλων συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς. Ἐδημιουργήθησαν πλεονεκτικαὶ συνθήκαι διὰ τὸ κεφάλαιον και δυσμενεῖς διὰ τὴν ἐργασίαν. Πιεζόμενος ὁ ἐργάτης ἀπὸ τὴν ἄμεσον ἀνάγκην ὑπέκυψεν εἰς τὸν κεφαλαιούχον. Ὁ ἕνας κα-

τελήφθη ἀπὸ τὴν ἀκόρεστον δίψαν τοῦ κέρδους, ὁ ἄλλος ἡμύνη διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ὑπάρξεως. Κατὰ τὴν πάλιν αὐτὴν ἐπηκολούθησεν ὀλονὲν μεγαλειτέρα συγκέντρωσις τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ καὶ μεγαλειτέρα ἐκμεταλλεύσις τῆς ἐργασίας. Ἐγκατεστάθη πανίσχυρος ἡ κεφαλαιοκρατικὴ μορφή τῆς παραγωγῆς. Εἰς τὴν ἐλευθέραν αὐτὴν πάλιν ὁ ἰσχυρὸς καταστρέφει τὸν ἀσθενῆ. Καὶ ἐρωτοῦν οἱ σοσιαλισταί: Διὰ νὰ παρουσιάσουν τὴν εἰκόνα αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι συνησιώθησαν εἰς κοινωνίαν; Καὶ ἐν ὀνόματι ποίας ἐλευθερίας ὁμιλοῦν οἱ φιλελεύθεροι οικονομολόγοι ὅταν τὰ ὀκτὼ δέκατα τῆς ἀνθρωπότητος μοχθοῦν ἀπὸ τῆς αὐγῆς μέχρι βαθείας νυκτὸς διὰ νὰ κερδίσουν μόλις τὸν ἐπιούσιον ἄρτον χωρὶς νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐπαύριον οὔτε νὰ προνοοῦν διὰ τὸ μέλλον. — Τὸ δίκαιον τῆς ἰδιοκτησίας ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τοῦ σημερινοῦ καθεστώτος, εἶνε, λέγουν οἱ σοσιαλισταί, μεταβλητὸν καὶ ὡς πρὸς τὴν φύσιν καὶ ὡς πρὸς τὰ ὄρια του καθὼς μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία. Χωρὶς νὰ ἀνατρεξώμεν εἰς τὴν συγκεχυμένην κοινοκρατίαν τῶν ἀρχηγόνων κοινωνιῶν ἀνευρίσκομεν ἐπὶ μακρὸν τὴν ἰδιοκτησίαν διεπομένην ἀπὸ τὸ κοινωνικὸν δίκαιον μέχρις ὅτου ἡ ρωμῆικὴ νομοθεσία τὴν καθιέρωσεν ὡς ἀτομικὴν. Οὔτε δύνатаι ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία νὰ εἶνε ἐπακόλουθον τῆς ἐλευθερίας παρὰ ἐφ' ὅσον εἶνε πράγματι καρπὸς αὐτῆς, ἐνῶ ἀπεναντίας εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον γέννημα τῆς ἀδικίας: εἴτε ἀμέσως μὲ τὴν βιαίαν κατάκτησιν, εἴτε ἐμμέσως μὲ τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ κεφαλαίου. Ἀντιθέτως σήμερον ἡ ἐργασία, ἐκδήλωσις τῆς προσωπικῆς ἐνεργείας καὶ ἐλευθερίας, εἶνε ἀνίσχυρος νὰ δημιουργήσῃ ἰδιοκτησίαν καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐπάρκειαν διὰ τὰς πρώτας ἀνάγκας τῆς ζωῆς. Καὶ πῶς νὰ ἐξηγηθῇ αὐτὴ ἡ φθοροποιὸς ἀντίφασις ὅτι ἡ ἀτομικὴ ἀθλιότης τοῦ παραγωγοῦ ἐπιτείνεται κατ' ἀναλογίαν τῆς τελειοποιήσεως τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ γενικοῦ πλοῦτου; Τὸ φιλελεύθερον τοῦτο σύστημα τῶν οικονομολόγων ἐξαγοράζει τὸν πλοῦτον διὰ τοῦ μέσου τῆς ἐνδείας, δὲν δύναται νὰ αὐξήσῃ τὴν παραγωγὴν εἰμὴ διαπανάς τοῦ παραγωγοῦ, δὲν ἔχει καλλίτερον τρόπον τῆς αὐξήσεως τοῦ κεφαλαίου παρὰ τὴν μεγαλειτέραν ὀλονὲν περιστολὴν τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας. Ἡ ἀποταμιευθεῖσα ἐργασία, — τὸ κεφάλαιον, — συντρίβει τὴν ζῶσαν ἐργασίαν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Αὐτὰ τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας του ἀνταγωνίζονται τὸν ἐργάτην καὶ ἡ ἐργασία τῆς χθὲς τὸν ἀπογυμνώνει ἀπὸ τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας τῆς σήμερον. Ἐφ' ὅσον παράγει περισσότερον, ἐπὶ τοσοῦτον συσσωρεύει κεφάλαια τῶν ἐκμεταλλευτῶν του, διευκολύνει ἐκ τούτου τὴν κατανομήν τῶν ἔργων καὶ αὐξάνει τὸ βῆρος τῆς ἀλύσεως ὑπὸ τὴν ὅποιαν μοχθεῖ. Αἱ τελειοποιήσεις τῆς παραγωγῆς στρέφονται ἐναντίον του καὶ αἱ μηχαναὶ ἀπέβησαν, κατὰ τὸν Μάρξ, τὸ ἰσχυρότερον ὄπλον τοῦ κεφαλαίου εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς

ἐργατικῆς τάξεως. Ἡ ὑπερπαραγωγή ἐπιφέρει τὴν κρίσιν τῆς ὁποίας συνέπεια ἡ ἐλάττωσις τοῦ ἡμερομισθίου καὶ ὁ περιορισμὸς τῆς ἐργασίας.

Οἱ σοσιαλισταὶ δὲν περιορίζονται ἐπικρίνοντας τὸ οἰκονομικὸν σύστημα τῆς συγχρόνου κοινωνίας, ἐλέγχουν τὰ τρωτὰ τῶν μεγάλων κοινωνικῶν θεσμῶν καὶ εὐρίσκουν μοιραίαν καὶ ἀναπότρεπτον τὴν κρίσιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ προκύψῃ νέα κοινωνία με θεμέλια τὴν κοινωνικὴν ἰσότητα καὶ τὴν οἰκονομικὴν δικαιοσύνην. Ἐκηρύχθησαν ἀπὸ τοὺς οἰκονομολόγους ἐχθροὶ τῆς θρησκείας, τῆς οἰκογενείας, τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ Κράτους, ἀλλ' οἱ σοσιαλισταὶ ἠμύνθησαν καὶ ἰσχυρίσθησαν ὅτι δὲν εἶνε ἐχθροὶ τῶν θεσμῶν αὐτῶν εἰς τὴν φιλοσοφικὴν καὶ ὑψηλὴν σημασίαν τῆς λέξεως, διότι τοῦτο θὰ ἦτο παραλογισμὸς, ἀλλὰ πολέμιος ἐν μέρει τῆς σημερινῆς θρησκευτικῆς ἀντιλήψεως, τῆς συγχρόνου ἀντιλήψεως τῆς οἰκογενείας, τοῦ κρατοῦντος συστήματος τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ ἰσχύοντος πολιτειακοῦ ὄργανισμοῦ. Πλούσιοι εἰς ἐπιχειρήματα διὰ νὰ ἀποδείξουν τὰ τρωτὰ τοῦ περικλείει ὁ σύγχρονος κοινωνικὸς ὄργανισμὸς, ἀποβαίνουν ἰσχυρότεροι πολεμοῦντες τὸ κρατοῦν σύστημα ἢ σχεδιάζοντες τὴν νέαν κοινωνίαν. Ἀποτελοῦν διὰ τοῦτο μᾶλλον θεωρίαν κριτικὴν ἢ σχολὴν θετικιστικὴν.

Ἀφοῦ ἐπέκριναν ἀπὸ κοινοῦ με δύναμιν καὶ ὄρμην τὸ κρατοῦν σύστημα εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ κλονίσουν ἐν μέρει τὰς ἠθικὰς βάσεις τοῦ καὶ ἐπιδράσουν εἰς τὴν συντελουμένην κοινωνικὴν μεταρρύθμισιν, προσέβησαν εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ σχεδίου κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπάνω εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ καθεστώτος θὰ ἀνεγερθῇ ἡ νέα κοινωνία. Εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ σχεδίου τούτου διεφώνησαν καὶ διεκρίθησαν εἰς διάφορα συστήματα, τὰ ὁποῖα ἀναλόγως τῶν ἰδρυτῶν χαρακτηρίζονται ὡς ὀξυσοπαστικώτερα ἢ χιμαιρικώτερα καὶ εἰς συντηρητικώτερα ἢ ἐπιστημονικώτερα. Ἡ κοινὴ προσπάθεια ὄλων εἶνε νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν κοινωνικὴν ἰσότητα καὶ τὴν οἰκονομικὴν δικαιοσύνην. Τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τοῦτο εἶνε ἡ καταπολέμησις τῶν τριῶν μεγάλων πληγῶν τῆς σημερινῆς κοινωνίας: τοῦ πολέμου, τοῦ οἰκονομικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, τῆς ἀμαθείας. Τοῦ πολέμου ὁ ὅποιος ὑποβοηθεῖ ὅλας τὰς δουλείας, παρατείνει τὴν μοναρχικὴν δεσποτείαν, συντρίβει καὶ ἐξαγριώνει τοὺς λαούς, καὶ καταπιέζει τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας ὑπὸ τὸ βάρος ὑπερόγκων στρατιωτικῶν δαπανῶν τοῦ οἰκονομικοῦ ἀνταγωνισμοῦ αἰτίου τῶν μονοπωλίων, τῆς ἐκμεταλεύσεως τοῦ ἀτόμου, τῶν δεινῶν τῆς ἐνδείας· τῆς ἀμαθείας, ἢ ὅποια καταπνίγουσα τὰ πνευματικὰ καὶ ἠθικὰς δυνάμεις, ἀποτελεῖ τὸ μεγαλύτερον ἐμπόδιον εἰς τὴν ἁρμονίαν τῶν θελήσεων καὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀτόμων. Καὶ ζητοῦν οἱ σοσιαλισταὶ ἀντὶ τοῦ πολέμου τὴν διεθνήν εἰρήνην καὶ τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν λαῶν, καὶ ἀντὶ οἰκονομικοῦ ἀνταγωνισμοῦ τὴν ὀργάνωσιν, με βίαιον τὴν ἀλληλεγγύην τῆς παραγωγῆς καὶ διανομῆς τοῦ πλούτου, τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ δικαιώματος τῆς ὑπάρξεως δι' ὅλους κατὰ τὸ μέτρον τῶν κοινῶν πόρων, καὶ τοῦ δικαιώ-

ματοσ τῆς ἔργασίας, ἀνεκλόγως ἀπειθωμένης καὶ κινουμένης νομοθετικῶς καὶ κινουμένης κατα τὰ ἀπαιτήσεις τῆς ὑγιεινῆς καὶ τὰς υπαγορευόμεναι τῆς ἀνθρωπίνης ἐξουσιότητας. Τέλος ἐντὶ τῆς ἀμειβείας τὴν μετὰ τὸ σιν τοῦ φωτὸς τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἠθικῆς διδασκαλίαις. Τοιοῦτον προορισμὸν πρέπει να ἐκτελέσῃ ἡ νέα κοινωνία. Εἰς αὐτὰ εἶνε σύμψωνοί οἱ σοσιαλισταί. Δέχονται ἰσχυρῶς ὅτι ὑπάρχουν φυσικοὶ νόμοι διέτοντες τὴν κοινωνίαν. Ἄλλ' ἔνθα δὲ τὸν ὅτι οὗ τῆς οικονομικῆς ἐπιστήμης οἱ νόμοι αὐτοὶ εἶνε σταθεροὶ καὶ ἀμετάβλητοι, διὰ τοὺς σοσιαλιστάς οἱ νόμοι οὗτοι συμφώνως καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης, μεταβάλλονται βαθμιαίως· διότι δὲν δέχονται τὴν κοινωνίαν πλανήτην κύπτονται εἰς τὸν νόμον τῆς πειρασίου ἐξέσεως ἄλλα τὴν ἀναπαριστοῦν ὑπὸ τὰς συνθήκας φρυτοῦ ἢ ζῶον ἀενάως μεταβαλλομένου ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τοῦ θανάτου.

Τέλος τὰ σοσιαλιστικὰ συστήματα ἀπὸ κοινού, πλὴν τῶν ἀναρχικῶν, δέχονται τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Κράτους πρὸς ἀτοκατάστασιν τῆς κοινωνικῆς ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης. Καὶ ὑπὸ τὴν συνησιωμένην αὐτὴν προστάθειαν τῶν σοσιαλιστῶν τὸ Κράτος ἐτεξέτεινε τὴν δικαιοδοσίαν του, ἐπενέβη καὶ ἐρύθμισε κοινωνικὰς σχέσεις. Καὶ εἶνε τοῦτο, κατὰ τοὺς σοσιαλιστάς, ἡ πρώτη θετικὴ νίκη των.

Πέραν τοῦ σημείου τούτου ἀρχίζουναί διχογνωμιαὶ τῶν σοσιαλιστῶν, διαμορφοῦνται τὰ συστήματά των. Τὰς νέας σχολὰς των διαδέχονται αἱ παλαιαὶ καὶ τὰς παλαιὰς μεθόδους τῆς προπαιγίδας αἱ νέα μέθοδοι τῆς ἐνεργείας. Ἡ πάλη μεταξὺ τῶν σχολῶν ὠφέλησε τὸν ἀγῶνά των καὶ ἐτέδρασεν εἰς τὴν διαμόρφωσιν κοινῆς λεποιδήσεως περὶ τῆς ἀγίας κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων.

Τὰ σημεῖα εἰς τὰ ὁποῖα διηρέθησαν κατα συστήματα οἱ σοσιαλισταὶ εἶνε κυρίως ἡ ρύθμισις τῆς παραγωγῆς καὶ διανομῆς τοῦ πλούτου καὶ τὸ πρόγραμμα διὰ τὴν ἐπιβολὴν τῶν νέων ἰδεῶν. Κατὰ ταῦτα διακρίνομεν δύο μεγάλας κατηγορίας σοσιαλιστῶν, τοὺς οὐτοπιστάς καὶ τοὺς καλουμένους ὁπαιδοὺς τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ. Οἱ πρῶτοι διετύπωσαν συστήματα κοινωνικά, εὐμήχανα μὲν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνδραϊρετον ἐπίνοιά των, ἔργα φαντασίας ἢ θετικῆς ἐρεύνης, ἀναμένοντες τὴν ἐπιβολὴν των διὰ κοινωνικῆς ἐπαναστάσεως ἢ διὰ γενικῆς ἀπεργίας. Οἱ δεῦτεροι ἀπέχοντες τοῦ καθορισμοῦ συστήματος ἐπιζητοῦν τὴν κοινωνικὴν μεταρρυθμίσιν διὰ τῆς παρικοχῆς νέων θεσμῶν τῶν ὁποίων, σκοπὸς θὰ εἶνε ἡ θεραπεία τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν, ἢ προστασία τοῦ ἐργάτου, ἢ ἄρσις πάσης ἀδικίας καταγγελθείσης ἀπὸ αὐτοῦ. Πιστεύουν ὅτι βαθμιαίως χωρὶς βιαία μέσα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἀφ' ἐαυτῆς βαίνει ἡ κοινωνία. Οἱ πρῶτοι εἶνε οἱ παλαιοὶ σοσιαλισταὶ οἱ σαινωμισταί, φουριερισταὶ κ.λ. οἱ δεῦτεροι εἶνε οἱ κολλεκτιβισταί. Ὅλα

τα σοσιαλιστικά συστήματα ἐπιζητοῦν ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τὴν κατάργησιν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς ἡμερομισθίας ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας. Ἀλλὰ κατὰ τοῦτο διακρίνονται, ὡς θὰ ἴδωμεν, καὶ οἱ μὲν κοινοκράται (communistes) καὶ ἀναρχικοὶ ἐπιζητοῦν τὴν γενικὴν κατάργησιν τῆς ἰδιοκτησίας, οἱ κολλεκτιβιστὰὶ τὴν κατάργησιν τῆς ἰδιοκτησίας διὰ τὰ ἀγαθὰ μόνον τοῦ ἐξυπηρετοῦν τὴν παραγωγὴν, τέλος οἱ καλούμενοι ἔθνικοὶ τὴν κατάργησιν τῆς ἰδιοκτησίας ἐπὶ τῆς ἀκινήτου περιουσίας.

Ἐἰς τα συστήματά των οἱ σοσιαλισταὶ, στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ φαινομένου ὅτι ἡ παραγωγὴ, συνετελεί τῆς ἀναπτύξεως τῆς μεγάλης ἰδιοκτησίας καὶ τῆς μεγάλης βιομηχανίας, ἐκφεύγει ὅλον ἐν ἀπὸ τὰ περιορισμένα ὅρια τῆς ἀτομικῆς δράσεως καὶ περιέρχεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ὁμάδος, ἐπιζητοῦν νὰ ἀναγνωρισθῇ, ὅπως, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐξέλιξιν τῶν πραγματικῶν, περιέλθουν, κατὰ μὲν τὸ σύστημα τῶν κολλεκτιβιστῶν, καὶ τα μέσα τῆς παραγωγῆς εἰς τὴν ὁμάδα κατὰ δὲ τοῖς κοινοκράταις, ὅπως καὶ ἡ ἰδιοκτησία ἀπὸ δικαιοῦματος τοῦ ἀτόμου ἀποβῇ κτῆμα τῆς ὁμάδος. Ἡ μεταβολὴ αὕτη θὰ γίνῃ ἢ νομίμως μὲ τὴν θέλησιν τῆς πλειονοψηφίας ἢ ἐπαναστατικῶς μὲ τὴν ἐξέγερσιν τῶν καταπιεζομένων τάξεων. Ἡ ὄργανομένη ὁμάς (Κράτος, Κοινότης, συνδικάτον κ.τ.λ.) θὰ διανείμῃ τὸ προϊόν τῆς παραγωγῆς μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν κοινῶν δαπανῶν. Ἡ ἀμοιβὴ τῆς ἐργασίας θὰ διανέμεται εἴτε ἐξ ἴσου εἴτε κατὰ τὰς ἀνάγκας ἢ τὴν ἀξίαν ἢ τὸ ποσὸν τῆς ἐργασίας ἑκάστου διὰ τίτλων συμμετοχῆς εἰς τὰ προϊόντα τῆς παραγωγῆς.

Ἐκαστὸν σύστημα δίδει λεπτομερέστερον τὸν μηχανισμόν τῆς οικονομικῆς κινήσεως τῆς νέας κοινωνίας ἐπὶ τῇ βύσει τῶν νέων αὐτῶν ἀρχῶν μὲ τὰς ὁποίας θὰ ἐκλείρῃ, κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῶν σοσιαλιστῶν, ἡ ἀδικία τῶν ἀδυνάτων, ἡ ἐκμετιλλεῦσις τῶν ἀμαθῶν, ἡ τυραννία τῶν πεπομένων.

Περίξ τῶν μεγάλων τούτων ὑποσχέσεων τῶν σοσιαλιστῶν περὶ κοινωνικῆς ἰσότητος καὶ οικονομικῆς δικαιοσύνης συγκεντροῦνται ὅλον ἐν πολυαριθμοτέρα ἢ στρατιὰ τῶν ἐργατῶν. Οἱ ἡμερομισθιοὶ ἐργάται τῆς βιομηχανίας, λέγουσιν οἱ σοσιαλισταὶ, εἶνε πρόσκοποι τοῦ σοσιαλισμοῦ. Δὲν εἶνε ὀλόκληρος ἡ στρατιὰ τὴν ὁποίαν ἀποτελοῦν ὅλοι οἱ παλαιότες, οἱ πάσχοντες, οἱ ἐλπίζοντες :

Ἐπὶ τὸ κράτος τῆς πολεμικῆς αὐτῆς μεταξὺ τοῦ ἀτομισμοῦ καὶ τῶν σοσιαλιστικῶν συστημάτων μεταβάλλεται ἡ κοινωνία, διαπλίσσεται τὸ Κράτος, μεταρρυθμίζεται τὸ δίκαιον.

